

Tariximizin unudulmayan şərəfli səhifəsi

Bakının azad edilməsindən 100 il keçir

Müstəqil Azərbaycanın, milli dövlətçiliyimizin, xüsusən də paytaxtımız Bakının tarixində ən unudulmaz və şərəfli səhifə kimi qeyd etdiyimiz 15 sentyabr zəfərinə aparın vuruşmaların böyük qismi 1918-ci ilin avqust və sentyabr aylarında baş verib. Gəncədən başlanan hücum Bakıda böyük qələbə ilə başa çatıb. 1918-ci il mayın 28-də, olduqca mürəkkəb bir dövrdə Milli Şura Tiflisdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığını bütün dünyaya bəyan etdi.

Həmin keşməkeşli günlərdə Azərbaycan ərazisinin xeyli hissəsi, o cümlədən Bakı şəhəri və ətraf rayonlar erməni-daşnak qüvvələrinin işğalı altında idi. Buna görə də Gəncə müvəqqəti paytaxt elan olundu. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini yaşatmaq milli-demokratik qüvvələrin qarşısında dayanan ən çətin və şərəfli vəzifələrindən biri idi. Yeni qurumağa başlayan dövlətin qarşısında çox mühüm işlər dayanmışdı.

Erməni-daşnak qüvvələri 1918-ci il martın son 3 günü ərzində xalqımıza qarşı tarixdə misli görünməmiş soyqırımı törətdilər. Erməni-daşnak qüvvələri necə olursa-olsun Bakını əldə saxlamaq, onun yerüstü və yeraltı sərvətlərinə sahib çıxmaq istəyirdilər. Amma Azərbaycanı, onun müstəqilliyini Bakısız təsəvvür etmək mümkün deyildi. Çünki Göyçənin, Zəngəzurun, Qarabağın və başqa bölgələrin azadlığına doğru gedən yollar Bakıdan - ölkənin paytaxtından keçirdi. Belə çətin bir şəraitdə özünün

də ağır durumda olmasına baxmayaraq, Osmanlı dövləti Azərbaycanla 1918-ci ilin iyununda bağladığı "Dostluq və əməkdaşlıq" müqaviləsinə əsasən, ərazi bütövlüyünü təmin etmək məqsədilə hərbi qüvvələrini Nuru paşanın rəhbərliyi altında ölkəmizə göndərdi. Bu hərbi qüvvələr həmin günlərdə hünərləri ilə tarix yazdılar. Ən başlıcası Azərbaycan xalqının müstəqillik arzularının həyata keçməsinə yol açdılar.

1918-ci ilin avqust-sentyabr aylarında Bakının erməni-daşnak qüvvələrindən azad edilməsi uğrunda gərgin döyüşlər başlanır. Göyçaydakı ilk döyüşdə erməni-daşnak qüvvələri elə birinci zərbələrdən məğlub olub geri çəkilir. Bakıya - ölkənin paytaxtına gedən yolları duman yavaş-yavaş

seyrəlir. Avqustun ilk günlərində şəhər uğrunda qanlı döyüşlər başlanır. O günlərdə Azərbaycanın paytaxtı daşnak Stepan Şaumyanın rəhbərlik etdiyi Bakı Xalq Komissarları Soveti tərəfindən işğal edilmişdi. Erməni-daşnak qüvvələri ciddi müqavimət göstərir, bütün güclərini müdafiəyə yönəldərək şəhəri əldə saxlamağa çalışırdılar.

Artıq qanlı döyüşlər Bakı şəhərinin iki addımlığında - Xırdalan və Biləcəri istiqamətində gedirdi. Yavaş-yavaş düşmən qüvvələrinin müdafiə mövqeləri zəifləyirdi. Buna baxmayaraq Qafqaz İslam Ordusunun komandanlığı şəhəri qan tökmədən almaq istəyirdi. Bu məqsədlə Mürsəl paşa avqustun 3-də Bakıda olan Erməni Milli Şurası İdarəsinə göndərdiyi te-

leqramda yazırdı: "Bakıdakı Erməni Şurasının rəhbəri. Bakının ətrafında Türk Qafqaz İslam Ordusunun döyüşdüyünü və şəhəri mühasirəyə aldığını bilirsiniz. Əgər şəhəri döyüşsüz təslim etsəniz, milli və dini məsubiyyətindən asılı olmayaraq, Bakıdakı bütün insanların hüququ qorunacaqdır. Xüsusilə Ermənistan getmək istəyən ermənilərə heç bir maneə törətdirməyəcəyinizə zəmanət verirəm. Əgər şəhər təslim olmasa, axıdılacaq qanlara görə cavabdeh siz olacaqsınız. Şəhəri təslim etməyə razısınızsa, tezliklə cavabınızı adamlarınızdan göndərin."

Erməni Şurası və Daşnak partiyası bu məktuba cavab vermək əvəzinə, müdafiə mövqelərini daha da gücləndirmək məqsədi ilə şəhərdə səfərbərlik

elən edir. Şəhərdə vəziyyətin gərgin olduğunu gören S.Şaumyan gəmi ilə Bakıdan qaçmağa cəhd göstərir. Amma Sentrokaspi hökumətinin təbəliyəndə olan donanma üzvləri tərəfindən gəmi nəzarətə götürülərək geri qaytarılır. Beləcə, əli millətimizin qanına batmış daşnakın qaçıb aradan çıxmaq cəhdinin qarşısı alınır.

Nuru paşanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz İslam Ordusu cavab gəlmədiyini görüb şəhər istiqamətində hücumlarını davam etdirir. Gərgin keçən döyüşlərdən sonra sentyabrın 15-də Azərbaycan Milli Korpusu və çoxsaylı azərbaycanlı könüllü Bakıya daxil olaraq şəhəri erməni-daşnak qüvvələrindən təmizləyir. Bakının azad edilməsi Azərbaycan tarixinin ən parlaq və şərəfli səhifələrindən biridir. Məşhur milyonçu və tanınmış xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyev bu münasibətlə ordunun şərəfinə böyük ziyafət verir. Xalqın müstəqilliyə olan inamı daha da möhkəmlənir.

Bu gün xalqımızın yaddaşında Nuru paşa ilə bağlı xoş xatirələr yaşayır. Bir çox tarixi mənbələrdə göstərilir ki, Nuru paşa bir hərbiçi kimi uğurunu Azərbaycanda əldə edib. Qardaş ölkədə qazandığı qələbələrle tək-cə Osmanlı dövlətinin deyil, Azərbaycanın da hərbi tarixində və ümumən Türkiyə-Azərbaycan tarixində fəxr edilesi və qürur duyulması silinməz izlər qoyub.

Aradan 100 il keçməsinə baxmayaraq, xalqımız Bakının erməni-daşnak qüvvələrindən azad edilməsində iştirak etmiş və böyük qəhrəmanlıqlar göstərmiş hər bir döyüşçünün xatirəsini hörmətlə yad edir. Qəhrəmanlıq, hünər və igidlik göstərən hər vaxt unudulmur, onlar tarixin səhifəsində həmişə yaşayaraq ölməzlik qazanırlar.

Vahid MƏHƏRRƏMOV

Ölkəmizdə həyata keçirilən sülh ayılığının çərçivəsində Müdafiə nazirinin təsdiq etdiyi plana əsasən, orduda da bir sıra tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Hərbi hissə və bölmələrdə şəxsi həyat dövlətimizin sülhsevər siyasəti təbliğ olunur, 25 ildən artıqdır ki, üzlaşdiyimiz münəqişənin müharibə yolu ilə deyil, dinc yolla, sülh yolu ilə həll edilməsi istiqamətində ölkə rəhbərliyinin uğurlu diplomatik səyləri geniş şəkildə izah olunur.

İllərdir davam edən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münəqişəsində, İsrail-Fələstin müharibəsində, son illərdə işə Suriya, Misir, Əfqanıstan, İraqda baş verən qanlı toqquşmalarda minlərlə dinc sakin - uşaq, qoca, qadın həlak olur, terrorun günahsız qurbanlarına çevrilir. Milyonlarla insan müharibə və onun gətirdiyi faciələrdən əziyyət çəkir. Suriyada günahsız körpələrin güllələnməsi, dağıntılar altında qalıb

21 Sentyabr Beynəlxalq Sülh Günüdür

Qoy "Sülh zəngi" əbədi səslənsin!

məhv olması günümüzün ürkə dağlayan faktlarıdır. Dünyanın belə bölgələrində sülhün bərqərar edilməsi və silahı qarşıdurmalara son qoyulması insanların ən böyük arzusudur. Bütün bəşəri faciələrin qarşısının alınmasında sülhün rolu danılmazdır. Bir mahnıda deyildiyi kimi "Sülhə gəlin, ey insanlar, yoxsa dünya məhv olar". Ən kiçik regional münəqişələrdən başlamış yüzillik müharibələrə dek hər cür qarşıdurma yalnız sülhlə sona yetib. Buna görə də sülh bütün vasitələrdən güclüdür. Sülhə nail olmaq isə, tərəflərin həqiqətləri düzgün dəyərləndirmələrindən çox asılıdır.

Sülh - azadlıq, bərabərlik, ədalət, əmin-amanlıq, qurub yaratmaq, dinclik, sosial-iqtisadi və mədəni inkişaf anlamını bizi təlqin edir. Dünyada sülhün ən böyük qarşıları isə gələcəyimiz olan körpə fidanlardır. Uşaqlar daim açıq səma altında azad, sülh şəraitində atılmalı yaşamaq arzusunda olurlar. Sülh bəşəri rəmzə çevrilərək insanların arzuladığı dəyərlərdən biri və can atdığı bütün müsbət keyfiyyətləri özündə birləşdirən məfhumdur. Ona görə də dünyanın 192 ölkəsinin

yekdil olaraq səs verdiyi qərarı ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı 21 sentyabr tarixini Beynəlxalq Sülh Günü kimi qeyd edir. Bu əlamətdar günün əhəmiyyəti zaman keçdikcə, münəqişə ocaqları alovlandıqca üzə çıxır. Dünyada ilk dəfə sülh günü 1981-ci ilin sentyabrında keçirilib. Lakin 2002-ci ildə BMT sülh gününün qeyd edilməsi üçün 21 sentyabr tarixini dəqiq tarix kimi müəyyənləşdirib. Beynəlxalq təşkilat 21 sentyabr tarixini ümumdünya atəşkəs günü elan edib. Bu o deməkdir ki, payızın ilk günündə hərbi münəqişələrdə iştirak edən bütün dövlətlərə təklif olunur ki, silahı yerə qoyub hərbi əməliyyatları dayandırsınlar.

Beynəlxalq Sülh Günü BMT-nin Nyu-Yorkdakı Baş Qərargahında yerləşən "Sülh zəngi"nin səsləndirilməsi ilə başlayır. Yaponiya Parlamentinin hədiyyəsi olan bu zəngin üzərində "Yaşasın Mütəlakə Dünya Sülhü" sözləri yazılıb.

Beynəlxalq Sülh Günü dünyanın bütün ölkələrində təntənəli qeyd edilir, insanlar dinc yanaşı yaşamaq və təhlükəsizlik arzularını ifadə edirlər.

Xalqımızın Beynəlxalq Sülh Günü qeyd etməsinə gəlincə isə, təbii ki, bu hal Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münəqişəsinin həllindən keçir. Təəssüf ki, dünyanın sülhsevər və tolerant ölkələrindən biri olan Azərbaycan on illərdir Ermənistanın hərbi təcavüzü ilə üzleşib. Ermənistan silahlı qüvvələrinin atəşkəsi pozması nəticəsində ordumuzun əsgər və zabitləri həlak olur. Günahsız Aygünlər, Farizlər, körpə Zəhralar erməni faşizminin qurbanına çevrilirlər. İnsanlar illərlə qurduqları ev-əşiklərindən, topladıqları sərvətlərindən məhrum ediliblər. Bu illərdə Azərbaycan həmişə münəqişənin sülh yolu ilə həll olunması istiqamətində mühüm addımlar

atıb. Məhz ümummilli lider Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdıandan sonra böyük uzaqgörənliklə qan tökülməsinin qarşısını aldı. 12 may 1994-cü ildə cəbhədə atəşkəs elan olundu. Bu dövlətimizin sülh arzusunu ifadəsi idi.

Bu il Azərbaycanla Ermənistan arasında atəşkəsin imzalanmasından 24 il keçir. Ermənistan isə hələ də BMT Təhlükəsizlik Şurasının münəqişənin sülh yolu ilə həlli, işğal edilmiş ərazilərin azad edilməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma el-obalarına qayıtması haqqında 1993-cü ildə qəbul etdiyi 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrin heç birini yerinə yetirmir. Atəşkəs elan olunmasına baxmayaraq cəbhədə demək olar ki, hər gün Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən açılan silah səsləri eşidilir.

İnanırıq ki, tezliklə torpaqlarımız işğaldan azad ediləcək, ata-baba yurdlarından didərgin düşmüş soydaşlarımız öz doğma el-obalarına qayıdacaq və ölkəmizdə, Qarabağımızda daimi sülh, əmin-amanlıq təmin olunacaq.

Lalə HÜSEYNOVA,
"Azərbaycan Ordusu"